

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

54. An captus à latronibus, si cogitur iurare se non denunciaturum illos iudici, teneatur ad observationem talis iuramenti? Et quid si à iudice talis interrogaretur? Et quid, si iuramentum ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76432)

ne interdu licet ex causa iusta: ergo ratione seruandi iuramenti potest se illi periculo exponere, & seruare iuramentum. Sed responderetur, antecedens esse verum, quando talis expositio periculi est actus virtutis: exponere se autem periculo mortis, redeundo in carcerem, quando absolutus ab illo, iuravit se in illum rediturum, non est actus virtutis, nec iusta adest causa reditus: sed potius est actus vitij, & temeritatis, cum sit actio repugnans naturali inclinationi, quia homo tenetur vitam propriam tueri, & conseruare; & ideo reditus ille non est promissionis exequutio, sed occasio propriæ vitæ. Non negamus tamen id, quod Aduersarij petunt in argumento; sed dicimus nullo modo licere iuramenti reditum ad carcerem, nec teneri redire, quando instat periculum vitæ iniuriam se auferendæ: quia reditus ille est actus temeritatis, & vitij; de quo iuramenta facta sunt irrita. Vnde ex his omnibus apparet, vtramque sententiam esse probabilem; vnde Villalobos in *summa tom. 2. tra. 3. d. difficul. 5. num. 16.* sic ait: De lo dicho se infiere que el que esta preso en la carcel, y jura de boluer à ella, donde injuriosamente estaua preso, aunque sepa que le han de castigar, està obligado à boluer à ella, como tienen Cayetano, Soto, Siluestro, y Toledo, y se collige de S. Thomas. Pero en esto caso vna glosa, Nauarro, Panormitano, Iuan Andres, Covarruuias, y Iuan Mayor dizen, que no està obligado a boluer, porque tiene obligacion a conseruar su vida, y estaua obligado a huyr, si pudiera; y asi parece que hara mal en boluer, y que no està obligado a ello, ni puede hazerlo con buena conciencia. Esta sentençia dize lesio que es probable, y segura en practica, y es llano que se puede seguir, aunque no ficiera tan probable como la contraria, por lo queda dicho arriba, quanto mas que es muy probable, aunque tambien los es la contraria. Ita ille.

4. Sed maior difficultas est de Juramento redeundi ad carcerem, quando carcer est iustus, & pœna mortis inferenda sit iusta; an inquam in tali casu obliget. Et negativè respondet Lopez de Texeda in *Theol. mor. tom. 2. lib. 3. punct. 2. n. 131.* vbi sic ait: Maior difficultas de soluto è carcere iuramento prædico de redeundo in illum, an tenentur redire, quando carcer est iustus, & pœna mortis inferenda iusta; & affirmat Sanchez *summ. tom. 1. lib. 3. de iuram. cap. 11. num. 25.* ad id teneri, etiam cum periculo vitæ: & reddit rationem, quia eo casu iuramentum est de re iusta, & nihil causari potest iurans, quod hac obligatione liberetur, cum ad fortitudinem spectet id iuramentum cum vitæ periculo obseruare, nec aliqua iniuria iuranti irrogetur. Cæterum nec etiam eo casu iuramentum reditum è carcere liberatum, ad illum redire teneri omnino asserendum est; quod ostendo primò rationibus immediatè à nobis adductis, quæ euidenter probant; etiam de soluto è carcere medio iuramento præstito de redeundo in ipsum, quando carcer est iustus, & pœna mortis est iusta, & debita; & præterea quia quod immediatè, & per se tendit ad tollendam vitam, non est implendum; & etiam quia teste D. Thoma 2. 2. *quæst. 69. art. 4.* ideo ad mortem famis condemnatus; tenetur sub mortali culpa comedere, non obstante superioris præcepto de non comedendo; quia non comedere non tantum est non se conseruare vt malè asserit Valentia *tom. 3. de reo. d. sp. s. q. 13.* sed est formaliter & immediatè de occidere; sed is, qui iuravit ad carcerem se rediturum, si ad illum rediret, ex eo reditu infallibiliter sequitur eius mors, imò reditus ipse est immediata causa amittendi vitam; ergo tenetur non redire iure naturali, contra quod iuramentum præstitum non est validum.

5. Ad rationem autem pro aduersariis constat ex dictis eo casu iuramentum non esse dere iusta, nec esse validum, nec ad fortitudinem spectare, sed ad temeritatem: non sicut, si quis ad famis mortem condemna-

Tom. VIII.

tus iuraret se cibos oblatos non manducaturum, eo tamen iuramento non obstante tenetur sub mortali comedere, propter rationem à D. Thoma assignatam, quæ deducta est ex ipso naturali iure; ita qui iuravit se in carcerem rediturum, si capite plectendus est, quamuis talis pœna sit iusta, nec potest, nec tenetur redire, nec iuramentum est validum. Hucusque Texada. Sed sententia Sanchez magis mihi placet, & est communis; quia talis reditus & honestus est, & fidelitati, religioni, & iustitiæ debitus: non nego tamen sententiam Texedæ suam habere probabilitatem.

RESOL. LIII.

An qui vi, vel metu iurat coactus, si habeat animum non implendi iuramentum, petendo prius relaxationem eius, non obstante hoc, peccet mortaliter? Ex p. 9. tr. 8. & Misc. 3. Ref. 6.

§. 1. Negatiuam sententiam docet Suarez de Relig. *tom. 2. lib. 2. cap. 7. numer. 20.* & Sanchez in *Summa tom. 1. lib. 2. cap. 11. num. 17.* vbi sic ait: Non credo peccaturum sic iuramentum, si habeat animum non implendi iuramenti, obtenta tamen prius illius relaxatione; scilicet si absolutum non implendi animum haberet; quia in priori euentu nulla irrogatur iniuria extorquenti inique promissionem; nec est mendacium eò quod iurans habeat firmum implendi animum, nisi relaxationem obtineat; & quamuis habeat animum petendæ prius relaxationis, & ea obtenta non implendi animus hic est conformis conditioni inhibitiæ in eo iuramento, quæ est, nisi eius relaxatio prius obtineatur; & ideo nec mendacium, nec culpam aliam continet. Sicut iurans fecimur matrimonium, cum intentione implendi, nisi illa fornicata fuerit, verum iurat, nec peccat; quod ea conditio includatur tacitè in ea promissione.

2. Sed affirmatiuæ sententiæ adhaeret Lopez de Texeda in *Theol. mor. to. 2. lib. 3. tract. 2. n. 118.* Primò, quia qui sic iurat, quamuis vi, & metu coactus, absolute vult non implere iuramentum factum: ergo peccat mortaliter. Probat antecedens, quia ideo simul cum iuramento habet intentionem petendi relaxationem, quia simul iurando habet intentionem non implendi: ergo absolute vult iurare, & iuramentum non implere. Sed qui iurat cum intentione iurandi, & animo non implendi, peccat mortaliter in sententia omnium Doctorum, & est periurij reus: ergo, &c. Hucusque Texeda. Ego vtramque sententiam probabilem esse puto; sed negatiuam existimo probabiliorem.

Lege supra doctrinam § 1. & 1. Ref. 22. & aliter ref. eius primæ not. & infra ex ref. 64. §. Nono post medium v. & ita iurans.

Sup. hoc si gnauer in Ref. 1. not. præterea. §. 1 & 2. in alia Ref. eius primæ anote

RESOL. LIV.

An captus à latronibus, si cogitur iurare se non denunciaturum illos iudici, teneatur ad obseruationem talis iuramenti?

Et quid, si à iudice talis interrogaretur?

Et quid, si iuramentum interponatur, de non petenda huius iuramenti relaxatione?

Et quid est dicendum, si captus iurasset infidelibus, apud quos iniuste detinebatur se in sua libertatis pretium daturum mille aureos, an tale iuramentum non sit relaxandum, sed adimplendum?

Idem est, si captus iurasset se illum rediturum. Ex p. 1. tr. 2. & Misc. 2. Ref. 35.

§. 1. Respondent aliqui cum distinctione, si aliis posset non denunciare, iuramentum obseruandum, si teneretur, non esse: quia in primo casu posset sine peccato obseruare iuramentum, in secundo non posset, iuramentum autem de re illicita, non valeret, sed Ioannes Pontius in *curfu Theologico disputat. 53. quæst.*

Sup. contèto in hoc §. in Ref. seq. §. penult. & vlt

Sup. hoc in tom. 6. art. 1. Ref. 116. & in de infra tom. 2. lib. 3. punct. 2. n. 131. vbi sic ait: Maior difficultas de soluto è carcere iuramento prædico de redeundo in illum, an tenentur redire, quando carcer est iustus, & pœna mortis inferenda iusta; & affirmat Sanchez summ. tom. 1. lib. 3. de iuram. cap. 11. num. 25. ad id teneri, etiam cum periculo vitæ: & reddit rationem, quia eo casu iuramentum est de re iusta, & nihil causari potest iurans, quod hac obligatione liberetur, cum ad fortitudinem spectet id iuramentum cum vitæ periculo obseruare, nec aliqua iniuria iuranti irrogetur. Cæterum nec etiam eo casu iuramentum reditum è carcere liberatum, ad illum redire teneri omnino asserendum est; quod ostendo primò rationibus immediatè à nobis adductis, quæ euidenter probant; etiam de soluto è carcere medio iuramento præstito de redeundo in ipsum, quando carcer est iustus, & pœna mortis est iusta, & debita; & præterea quia quod immediatè, & per se tendit ad tollendam vitam, non est implendum; & etiam quia teste D. Thoma 2. 2. quæst. 69. art. 4. ideo ad mortem famis condemnatus; tenetur sub mortali culpa comedere, non obstante superioris præcepto de non comedendo; quia non comedere non tantum est non se conseruare vt malè asserit Valentia tom. 3. de reo. d. sp. s. q. 13. sed est formaliter & immediatè de occidere; sed is, qui iuravit ad carcerem se rediturum, si ad illum rediret, ex eo reditu infallibiliter sequitur eius mors, imò reditus ipse est immediata causa amittendi vitam; ergo tenetur non redire iure naturali, contra quod iuramentum præstitum non est validum.

Sup. hoc ibi dicitur.

g. 3. *concl. 2. n. 13.* existimat secundum casum supponere aliquid, quod non est verum, nimirum quod posset teneri saltē regulariter loquendo; quia non teneretur quis, iudice interrogante, denuntiare quando ex denuntiatione immineret periculum mortis: sed si non obstante iuramento teneretur denuntiare, homines capti à latronibus semper essent in periculo mortis: quia latrones, nisi scirent sibi cauere per iuramentum, verisimiliter aut semper, aut communius interficerent captos, ne denuntiarentur, quod cederet magis in præiudicium Reipublice, quam si quis iuratus non denuntiare, adhuc denuntiaret. Itaque putat Pontius esse obligatum qui sic iuraret semper, ad non denuntiandum, nisi casus extraordinarius esset, in quo denuntiatio aliquorum particularium, ex conditione particulari eorum cederet in magnum bonum & Reipublice præponendum malo, quod ex morte, quam inferret tot, quot ab ipsis caperentur, ingrueret. Ita Pontius. Sed cogita ex eius doctrina tribuatur delinquentibus occasio liberius peccandi, scientibus non esse accusandos vel denuntiandos in damnum publici boni. Itaque assero cum Valboa Magrouejo in *Lectiōib. Salamancensib. tom. 2. c. 1. de iurando, num. 82.* Si casus occurreret obligans sub præcepto promittentem ad denuntiandum, verbi gratia, si latro ad eum nefarius esset, ut eius denuntiatio Reipublice expediret, tunc non obligaret iuramentum, quasi contra bonum publicum præstitum; sic etiam neque obligat si à iudice interrogatus sit, & in hoc sensu puto intelligendum esse D. Thom. 2. 2. *quæst. 89. art. 7. ad tertium, Syluestrum verbo iuramentum 4. quæst. 12. & relati à Barbosa in leg. alia 15. §. eleganter num. 23. ff. solutio matrim.* Si verò casus sit, in quo non teneatur denuntiare, & iuravit se non denuntiatum, quantum in se est & spontè, iuramentum obligat, dum iudicè interrogatus non fuerit, nam tale iuramentum homini præstitum est, & quod absque peccato impleri potest, ut in specie resoluit Soto de *Iustitia & iure libr. 8. quæst. 1. art. 7. ad 3. Manuel Rodriguez 1. tomo. summa c. 192. n. 2.*

2. Quod si iuramentum interponatur de non petenda huius iuramenti relaxatione, receptum est non esse validum, eo quod sit contra bonos mores, ut testatur Covarruvias in *dilto cap. quamvis pactum secunda parte §. 3. numer. 2. Azor. l. 1. institutionum moralium cap. 7. quæst. 6.* Cauendum tamen est ne istorum iuramentorum relaxatio in religionis catholice damnium cedat, ut verbi gratia: si captiuus iurasset infidelibus apud quos iniuste detinebatur, se in sua libertatis pretium daturum eis mille aureos, tale iuramentum non esset relaxandum propter scandalum, & ne nomen Dei apud illos blasphemetur, ut resoluit Caietanus 2. 2. *quæst. 88. art. 7. dub. 1. & ibidem Aragon. conclus. ultima, Soto dilto lib. 8. 1. art. 7. ad 3.* Qui docet idem esse dicendum si captiuus iurasset se illuc esse rediturum, nam proculdubio teneretur redire etiam cum mortis periculo propter eandem rationem, Idem Valentia 2. 2. *dist. 6. q. 7. puncto 4.*

3. Nota hic verò cum Lessio *lib. 1. cap. 42. dub. 4 n. 19. & Castro Palao tom. 3. tract. 14. d. 5. 2. punct. 7. §. 5. numer. 3.* Si iuramentum de non accidendo, vel denuntiando criminaliter, esset metu extortum, probabile esse non valere.

RESOL. LV.

- An iuramentum præstitum raptori, vel latroni sit seruandum, vel indigeat relaxatione?
- Et an si à latronibus captus cogatur iurare se non denuntiatum illos iudici, vel Ecclesie, an iuramentum illud valeat?
- Et additur, si metu mortis cogeretur iurare se illos non

denuntiatum etiam iudice interrogatum non petere id iurando.
 Ex quo etiam inferitur, an qui ob metum mortis iuraverit alicui comedere carnes toto anno diebus prohibitis, non debeas, vel possis prædictum iuramentum seruare, nisi sanie metui? Ex p. 8. tr. 7. & Mil. Rel. 57.

§. 1. **N**egatiuè videtur respondendum, idque per textum in *Aurbent. sacramenta puerum*. Cuius Sacramenta per vim, vel per instum metum extorta, etiam à maioribus, nullius esse momenti inbens, quibus verbis Augustissimus Imperator Fredericus discretè iudicat, se iubere, ut sacramenta metu extorta ipso iure non valeant, nec iuramentum, quasi minime interpretari, nec minus esse momenti, non dubium, in fine. *C. de legibus*. Nec moueri si obiciatur, de his quæ per vim, aut extortum metu gesta sunt, ita ius esse, ut gesta ipso iure non valeant, & actionem pariant, ei, qui metu intulit, quantum autem passo solum ita succuri, ut aut actionem habeat ad illa rescindenda, aut exceptionem aduersus se in improbam aduersarij actionem, l. *metum 9. §. sed quod*. Præter §. ff. *quod metus caus. gest. et. l. dolo 1. Cod. de iniuriis stipulation.* etenim isthac contraria non sunt. Quamuis enim contractus ipse, metu extortus, ipso iure sustineatur, atamen iusurandum ei adiunctum, si metu extortum est, semper nullius esse momenti necesse est. Nam siue spectemus actionem eius, qui metum intulit; siue exceptionem, qua ille submouetur repetemus, in vtraque re iusurandum pariter illi esse inutile. Si agit, habet ille quidem iure ipso actionem; sed habet ex contractu, non ex iure iurando, vixote habeturus ex contractu, tamen nullum omnino iusurandum interpositum esset. Quatenus autem agens exceptionem submouetur, ipse ita submouetur, ut ad eam exceptionem infirmandum nihil momenti iusurandum, turpiter scilicet, & improbè extortum illi adferat. Deinde huc confert textus in *cap. cum contritus 28. extr. de iurando.* in cuius fine dicitur, huiusmodi iuramenta sine vi & dolo præstita, seruari debere. Ergo à contrario sensu, quæ vi dolove non extant, seruari non debent. Præterea ad hoc pertinent illa: Non est obligatorium contra bonos mores præstitum iusurandum, *cap. non est obligatorium 59. de reg. iur. in 6. & iusurandum non est vinculum iniquitatis, canonio 18. circa medium, extr. de iurando. can. inter cetera 22. caus. 22. quæst. 4.* Accedit, quod omne iuramentum, quod est contra bonas leges politicas (quas contra legitimum Magistratus & bonæ leges dicuntur ordinatio diuina, teste D. Paulo ad *Roman. cap. 13. vers. 2.* Atqui iusurandum, & per vim & metum à latrone extortum, esse contra leges ciuiles, & nec ex *l. iusurgenium 7. §. & generaliter 16. ff. de pact. l. si inuultus 12. §. ff. de leg. 1. dist. 1. non dubium 1. C. de legibus. l. de bone iuramentum istud, siue iuratum pactum, quo latroni, seu prædoni pro capite pretium promittitur, vixote ordinationi diuine repugnans & contrarium, seruari non debet. Denique hæc suffragatur auctoritas Ciceronis, qui *lib. 3. de off. ante finem*, sic discretè scribit: Est etiam ius bellicum fidelique iusurandi sapè hosti seruanda. Quod enim ita iuratum est, ut mens deferentis conciperet fieri oportere, id seruandum est; quod alter, id si non feceris, nullum pericurius est: ut si prædonibus pro capite pretium non attuleris, nulla fraus est, ac si iuratus quidem id non feceris. Nam pirata non est ex perdelium numero definitus: sed communis hostis omnium, cum hoc nec fides esse debet, nec iusurandum commune. Non etenim fallum iurare, peierare est: sed, quod ex animi tui sententia iuraueris, sicut verbis concipit ut more nostro, id non facere, pericurius est. Sicut enim *Euripides* iurauit*